

A mű önéllentmondása, hogy a nép ilyen ábrázolását eleve leketetlenné teszi az a tény, hogy Koppány világos programmal rukkol elő:

"Rabok legyünk, vagy szabadok?"

Míg a másik oldalon ez a "program" így hangzik:

"Édes fiam, mást itt a nép
meg nem ért, csak tulerőt..."

Ebből az alábbi három következtetés vonható le:

1; A magyarok nazóchisták. Szeretik, ha lánc csörög a lábukon és tulerő gázol rajtuk végig.

2; A magyarok korrumpálhatók. Könnyen feladják elveiket, szabadságukat, ha valahol sokat ígértek.

3; A magyarok nem gondolkodnak.

A felvázolt premiszákból a következő konkluzió származik: államalapításunk szükségszerű, de erkölcsileg kifogásolható cselekedet volt. Ez, ha történelmi látásmódunkban a politikai etika is szempont, kétségtelenül igaz, hiszen István véres kézzel és idegen segítséggel verte fel ellene fellázadt népét. De a mű történetét az általános szimbólum szférájába emelte át, következésképp a tanulság is általánosan értelmezendő. Így ez beilleszkedik és erősíti azt a szemléletet, mely szerint történelmünk sorsfordulói ilyen szükségszerű de erkölcsileg kifogásolható döntések voltak a szatmári békétől a kiegyezési /mivel a mű "látótere" idáig terjed, én is itt húzom meg a határt/. Nemcsak a probléma, hogy államalapításunk esete eltér a többi példákétól; 1., hiszen csak a kereszténység felvételének és a feudális állam megteremtésének nem volt és nem lehetett ésszerű alternatívája. Nagyobb probléma az, hogy a mű által sugalmazott rosszul értelmezett objektivitás- és ez már általánosan értendő! - a jó ürügy arra, hogy felmentjük egymást az erkölcsös politikai gondolkodás felelőssége alól; hivatkozva az objektív körülmények általi detemináltságunkra. Könnyen eshetünk abba a hibába, hogy szükséges rosszként fogjunk fel égbekiáltó bűnöket. Nem hiszek abban, haz alkotókkal ellentétben, hogy az etikus cselekedet és a politikai cselekedet egymást kizáró fogalmak. Hiszek viszont abban, hogy nem minden morálisan kifogásolható történelmi döntés szükségszerű is egyben, és hiszek az erkölcsös politikai cselekvés lehetőségében.

x x x

Nehéz olyan műről írni, amelyről már egy éve állandóan cikkeznek és amelyet én nem tartok sem jó darabnak, sem tisztességes darabnak. A vélt igazságok íróltak le. Talán érdemes őket alaposabban is végiggondolni...

Pikó András

VITA A ZSIDÓKÉRDÉSRŐL

A téma aktuális. Könyvek, cikkek sora jelent és jelenik meg a magyar zsidók deportálásának évfordulóján. Az 1948 után agyonhallgatott kérdés körül újra országos vita van kibontakozóban.

A magyar zsidóság meghurcoltatásának ismertetésén, körülményeinek feltárásán túlmutatva újra előtérbe kerül a mélyebb okok vizsgálata. Vannak-e Magyarországon zsidók? Egyáltalán ki számít zsidónak? Bűnös-e a magyarság a deportálásban? Vagy csak egy komisz rendszer vezette tévuttra? és nyonta el a segítő szándékot? /stb. ...stb..../

Egyik kérdést sem lehet megválaszolni anélkül, hogy ne bocsátkoznánk a zsidó történetének és a magyar társadalomba való beilleszkedésük /be nem illeszkedésük?/ zavarainak vizsgálatába.

1984. okt. 4-én a Filozófiai Alapszerv rendezett vitát a zsidókérdésről.

Amint az előző cikkben láttuk, az asszimiláció és a zsidósági tudatosság a

Tudtomnál ez volt az utóbbi években az egyetlen vita egyetemünkön ebben a témakörben. /Hacsak nem soroljuk ide az 1984 tavaszán a JATE Klubban elhangzott Laczkó M - Szabó M. előadást, ahol bőven esett szó a zsidókérdésről is./ Az összejövetelen Balog Iván tartott vitaindító előadást a zsidóság asszimilációs lehetőségéről. Közép-Kelet-Európában. Sajnálatos, hogy időhiány miatt érdemi vita nem tudott kibontakozni. A hozzászólók többnyire csak az előadás néhány pontatlanságát helyesbítették és ha kisebb ellenvetésekkel is, de elfogadták Balog Iván koncepcióját.

Az alábbiakban az elhangzott vitaindító gondolati vázát próbálom rekonstruálni. Előljáróban ki kell térnem az előadás módszertani problémájára. Az asszimilációs problémakörét nem vette körül kronológiai keret. Az előadás a történelen során előforduló és fennálló kérdéseket, tendenciákat nem kötötte konkrét történelmi szituációkhoz. A zsidókérdés és a közép-kelet-európai fejlődés sajátosságainak fontos kérdései általánosságban vetődtek föl.

Az előadás első része annak ettársadalmi környezetnek az alapvető vonásait vizsgálta, amelybe a zsidóságnak be kellett tagozódnia.

Köztudott, hogy Közép-Kelet-Európa népeinek nemzettudat-fejlődése eltér a nyugat-európaiktól. Ahhoz, hogy egy népben kialakuljon a nemzeti kohézió, szükségességének tudata, egyik elengedhetetlen feltétele bizonyos létező veszély, ellenség-kép. De ahhoz, hogy a kohézió létrejöjjön, olyan ellenség /ellenségek-kép/szükséges, amelyre az is győzhető. Ezen a ponton tér el a két régió nemzettudat-fejlődésének kiindulópontja. Míg a nagy nyugat-európai nemzetállamok történetében a leggyőzhető ellenség külső, határokon kívüli erő, addig a Lajtán innen ez a tényező országon belül jelentkezik. Ennek az az oka, hogy itt a külső ellenség leggyőzhető erő volt, tehát el kell fogadni a külső függőséget. Az országhatáron belül potenciálisan két leggyőzhető erő létezett: a nemzetiségek és a zsidóság. Arra, hogy ezek a csoportok valamilyen az ellenség funkcióját töltsék be, az uralkodó nemzettől való eltérésük, násságuk adott lehetőséget. A nemzetiségek azonban nem sorolhatók az állandóan "leggyőzhető ellenség" kategóriájába. Ők ui. bizonyos esetekben képesek a visszaütésre. Az igazán és mindig leggyőzhető és az ezt el is tűrő ellenség képe a zsidóságban jelent meg. Ez az előadás egyik sarkalatos pontja. Miért lehetséges, hogy a zsidóság, mint állandóan leggyőzhető és ez ellen nem védekező etnikum létezik Közép-Kelet-Európában?

A zsidóság volt az első modern értelemben vett etnikum, amely már az ókorban is meghatározott cél köré szerveződött. Ez a cél a kiválasztottság-tudatból eredt, és mint állandó feladat jelent meg a zsidóság történetében. Ez tette lehetővé, hogy a zsidóság megőrizze különállását a keresztény környezetben is.

A kiválasztottság tudata, az ezzel járó feladat, az Isten törvényeivel való azonosulás hozta létre a zokát a sajátos zsidó tulajdonságokat /már az ókorban, amelyek eltértek a később kialakult keresztény kulturájú európai emberétől.

/Tordai Zádor cikke, Medvetánc, 1984-1, 4 sz./ Ezek a tulajdonságok a vallásos hit elvesztése után is /átöröklött alakzatokként/ élnek tovább a zsidóságban. Tehát a kiválasztottság tudata a "szó gyakorlati értelmében" nem vész el. Ebből a megállapításból adódik a konklúzió: a zsidóság nem képes asszimilálódni.

/Két esetben van kivétel: a tudatos antiszemitizmus, vagy ha egy zsidó elszigetelődik a keresztény környezetben./ A zsidóságnak paradox módon az adja a nyitottságát is, ami a zártságát. A zsidók ui. könnyen sajátitanak el és fogadnak be új és idegen hatásokat. Míg egy nem zsidó etnikum egy másik etnikum nemzeti eszméjét csak a régifeladása árán fogadhatja el, addig a zsidók ezt megtehetik zsidóságuk megtaradása nélkül is. Nekik ui. ott van háttérként a kiválasztottságtudat /értsd a fentebb említett tág értelemben/. Ez biztosítja identitásuk megtartását és a teljes beolvadás elkerülését.

A zsidóság magatartásformái azokban a társadalmakban, ahol ezek csak ingatag módon létezhetnek, tolerálhatatlanok. Így került a zsidóság a legyőzhető kisebbség szerepébe a történelem egyes korszakaiban. Azt pedig, hogy türi az állandó megaláztatásokat, szintén a kiválasztottság-tudat magyarázza. Pontosan ezért kell szenvednie, mert kiválasztott. Így, mintegy megelőlegezi megaláztatásait önmaga kiszolgáltatottságát anélkül, hogy feladná önmagát. Ez pedig a megaláztatást még inkább felerősíti.

Nyugat-Európában a zsidók, mint zsidóság, élhetnek anélkül, hogy ezt meg kellene tagadniuk. Balog Iván ebből kiindulva az asszimiláció fogalmának közép-kelet-európai kizárólagos értelmezésére hívja fel a figyelmet. Az asszimiláció, mint a teljes beolvadás követelése, csak a nemzeti fejlődés zavarait hordozó országokban lett vélt nemzeti érdek. Itt ugyanis a nemzet etnikai egysége egyben a nemzet életképességének bizonyítéka, ami együtt jár az egységes nemzetállam eszényével. Nyugat-Európában a társadalmi szerkezetben a vertikális megosztás mellett helye van a horizontális, egymás mellett létező közösségeknek. Így a zsidóság is létezhet, mint zsidóság, veszély nélkül, ha elfogadja az állam integritását.

Balog Iván előadása többnyire szociálpszichológiai szempontokat vett figyelembe. Ez a szemléletből több nyitott kérdést hagyott megválaszolatlanul.

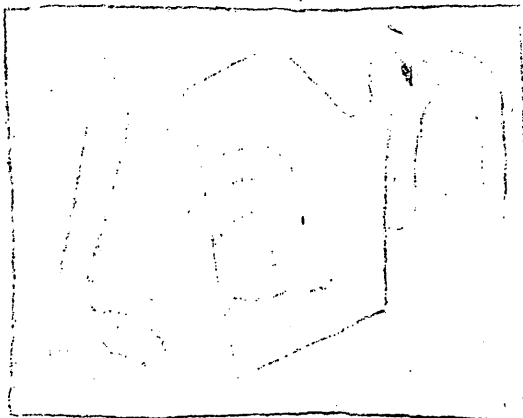
1., Lehetséges-e egy történelmi tény - jelen esetben a zsidóság kiválasztottság-tudatát - a történelem folyamata fölé emelve abszolút hatásnak tekinteni?

2., Az előadás figyelmen kívül hagyta azt, hogy a zsidóság /bár kétségtelenül már az ókorban is létezett köztük az egység szükségességének tudata, és az elkülönültség/ a középkori keresztény társadalomban nem kapott helyet. Kizártsága, korlátok közé szorítottsága társadalmi kiegyenlítődést hozhat létre a zsidóságban. Ennek a ténynek gyakorlati hatásaival - a zsidók tudatával, cselekvéseivel - nem foglalkozott az előadás.

3., A zsidók "elleneséges megtűrése" a keresztény világban, a pogromok nem maradhattak hatás nélkül. Realizálnia kellett az ún. zsidó tulajdonságokban.

4., A zsidóság, mint a "legyőzhető ellenség" képe tény, vitatható.

Kétségtelen, hogy a zsidóság Európában többnyire, mint bel-tételeződött és potenciálisan tett. Ez az ellenség-kép azonosított a nemzettudat kialakulmányának kezdetén. A XIX. sz-i gon a zsidóság nem jelentett létét, pedig akkor ezrével létről. Sőt, az említett nyitott szíves fogadtatásban az ún. "zsidókérdés" a kibontakozási szakaszában talajvesztésekor jelent meg. Ezban szociális tartalma volt, zettudat kialakulásával füg-

Közép-Kelet-ső ellenség-tételeződheban nem lé-lási folyo-Magyarorszá-lényeges pro-érkeztek Ke-tottságuk-részesültek.talizmus ki-egyenes rétegeEnnek azon-és nem a nem-gött össze.

A vitaindítót, mint már említettem, nem követte vita. Tekintettel arra, hogy ez a probléma nagy érdeklődésre tarthat számot, folytatni kellene az eszmecs-
rét.

-b-

PÁRBESZÉD VAGY ÁLLÓHÁLÓRU

Beszélgetés Grezsa Ferencsel az Írószövetség szeptemberi taggyűléséről

K.: A tavalyi zaklatott és feszült év után mi jellemezte az idei gyűlés szel-